

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

49. De Immunitate Ecclesiarum, Cœmeterij, & Rerum ad eas pertinentium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

potius pro alimento ministrorum Ecclesiæ & pauperum, ac augendo cultu divino referat Barb. in Collect. ad d. c. 7. Trid. n. 10. Quod si ob notoriam egeitatem nemo ex predictis contribuere valeat, nec spes sit future reparacionis, Ecclesiæ ruinosa omnino destrui poterit, ac ejus jura & fundi dotales ad matricem Ecclesiæ, si filialis sit, vel aliam viciniorum auctoritate Episcopi transferri. In hac porro Ecclesiæ, ad quam sit translatio, erigendum est altare sub eadem invocatione, sub qua fuit Ecclesiæ diruta. Barbos. d. l. num. 25.

Itemque de beneficijs simplicibus dicendum, quæ fuerunt in Ecclesiâ collapsa, ut archiepiscopo Episcopi alicui altari vicinioris Ecclesiæ cum omnibus oneribus & emolumentis, æquioribus invocationibus applicentur, si que in text. Trid. habetur.

Lapides verò & tigna destructæ Ecclesiæ quamvis olim non licuerit ad alium quam Ecclesiasticum usum applicare, scilicet ad ædificationem alterius Ecclesiæ, cap. ligna 38. de Consecr. dist. 1. hodie tamen facultatem concessit Concilium Trid. d. c. 7. ut Ecclesiæ diruta (id est, tam locus ipse, quam materialia. Rota apud Farin. p. 1. in posthum. decis. 107. n. 2.) in profanos usus non fordibus, ecclesiâ tamen ibidem cruce, converti possint.

Non posse autem ab Episcopo profanari cœmeterium, sicut Ecclesiâ in d. decis. habetur. Item ligna picta vel alia materialia aliquo signo notata, ex quo noscerentur fuisse Ecclesiæ, ad vitandum scandalum non posse applicari ad fabricam laicalem ex Navar. de Spol. Cler. §. 18. p. ope fin. refert Barb. in d. c. 7. Trid. num. 24.

Est & notabilis doctrina Azorij Inst. mor. p. 2. lib. 9. cap. 23. quod si Ecclesiâ destruat ex incendio, tumultibus bellicis, vel ut de novo reedificetur, non propterea amittantur indulgentiæ vel privilegia tali loco concessa, sed ad novum etiam ædificium extendenda sint, licet aliud sit, si in vindictam sceleris auctoritate superioris aliquis locus destruat.

TITULUS XLIX. De Immunitate Ecclesiarum, Cœmeterii & Rerum ad eas pertinentium.

SUMMARIUM.

1. Munus & immunitas quid significet.
2. Immunitas Ecclesiarum & Ecclesiastica differunt.
3. Immunitas localis excludit profanas actiones ab Ecclesiis.
4. Immunitas localis seu jus asyli quos protegat, vel non.
5. In Ecclesiis quales actus tolerentur salvâ eorum reverentia.
6. Contractus in Ecclesia factus an valeat?
7. Immunitas localis protegens malefactores sine juri divini vel humani?
8. Circa immunitatem prævalent Canones legibus Civilibus.
9. Immunitati locali an possit derogare consuetudo?
10. Immunitas quibus locis competat.
11. Immunitatem an reperiat confugiens ad Sacerdotem referentem SS. Eucharistiam?
12. Immunitate non gaudent publici latrones, nocturni deppulatores agrorum, per assassinii crimen, vel proditorie occidentes, & qui dicantur tales.
13. An ad excludendam immunitatem copulative requiratur, ut delictum in Ecclesia, & simul ipse immunitatis commissum sit?
14. Circa delictum in Ecclesia commissum plura notabilia.
15. Immunitas Ecclesiæ an protegat occidentem in duello?
16. Immunitas quando denegetur reis læsæ Majestatis.
17. Ad immunitatem an possit proclamare, qui jam vincitur per Ecclesiâ aut Cœmeterium ductus, vel è carcere aut manibus licitorum elapsus fuit?

Kkkkk

18. Im-

18. Immunitas an detur etiam Clericis vel Religiosis delinquentibus?
 19. Immunitas an detur Hæreticis, Gentilibus, aut Judæis?
 20. Immunitatis executio erga rem ad Ecclesiam confugientem, qui vel eam gaudet, vel non gaudet, qualiter fiat.
 21. Immunitatem violantium poenæ.

Sicut *munus* in latino sermone, & sensu Juris non tantum *donum*, sed & *onus*, ac obligationem, seu functionem alicui impositam significat *l. munus. 18. ff. de Verb. sig. & r. v. ff. de Muneribus & honor.* unde & *municeps*, quasi communium onerum & munerum particeps dicitur. *l. 1. §. 1. ff. Ad municipal.* ita *immunitas* est vacatio & liberatio ab onere & obligatione. *ff. de Vacat. & excus. munerum, & ff. de Jure immunitatis.*

In præfenti quoque nostro Titulo congruè describi potest immunitas, quod sit *Jus, quo loca, res, vel persone Ecclesiastica a communi onere seu obligatione libera sunt & exempta.* Dividitur in *localem, realem & personalem.* De quibus distinctis §§. breviter ea referemus, unde plurimæ aliæ quaestiones passim à DD. tractata potissimum dependent.

2. Prius autem notari potest, quod licet non pauci DD. *immunitatem Ecclesiarum & immunitatem Ecclesiasticam* promiscuè appellent *arg. Rub. hujus tit.* alij tamen faciunt differentiam, & *immunitatem Ecclesiarum* vocent *immunitatem localem*, *immunitatem vero Ecclesiasticam* reliquam libertatem & exemptionem Ecclesiarum & Ecclesiasticorum à jurisdictione & oneribus secularium. *arg. tex. in Extrav. 1. §. incendiarios. de Privileg. inter Com.* Proinde censent, in materia poenali, ubi terminus propriè & strictè accipiuntur, poenas in violatores *libertatis seu immunitatis Ecclesiasticae* lasas ad violatores *immunitatis*

Ecclesiarum sive localis aut econtra esse extendendas. Riccius in *Praxi moral.* 2. ref. 53. n. 2.

§. I.

De Immunitate locali.

Immunitas *localis* in duobus sensibus nimirum ut actus profani & secularis Ecclesiis non fiant; deinde ut malefactorum confugientes ad Ecclesias ibidem persequantur; de utraque præmittimus, quæ sunt, & subjungemus, quæ dubia & controversa.

Itaque imprimis in Ecclesiis, & curijs omnes negotiationes, nuntiaz, pœnæ societatum conventiones, & contractus pœna arbitrio Ordinarij infligendi prohibentur. *c. 2. h. t. in 6. Speculater vero Ecclesiis arcentur contentiones & iudicium judiciorum strepitus, adeo ut processus judicialis, & ipsa etiam locatio in loco sacro lata ipso jure nulla & inane sit, *d. c. 2. §. ordin. art.**

Maximè autem immunitati Ecclesiarum repugnat, si sanguinis forum efficiatur, absurdum est ac crudele, inquit Pontanus *cum Ecclesia. §. hoc tit.* ubi iudicium legitis exercere, ubi est tutela religio situta, unde in eodem *cap. 3.* præsertim litatem processus etiam excommunicatio ac anathematis poena jubetur inferri, qui causas criminales in Ecclesiis vel curijs agitant.

Præterea comedie profane, & ludibria, atrales, choreæ, & convivia, atque alij nescientes similes profanus à locis sacris excluduntur. *cap. cum decorem. 12. de Privileg. nescitate Clericorum.* Denique nonnulli Conc. Trid. *sess. 22. in decreto de celebrandis & rite faciendis in Missis, ut ab Ecclesiis missas eas, ubi sic agitur sive cantu, instrumentum vel instrumentum*

quia miseretur; itē seculares omnes a-
lliones, profana colloquia, deambulari-
ones, strepitus & clamores arceantur,
ut domus Dei verè domus Orationis vi-
deatur; ac in ea Divinum Nomen ac Salva-
toris nostri cum omni reverentia & devotio-
ne adoretur. *text. in d. c. 2. h. t. in 6.*

Quod attinet ad alteram immunitatis
speciem scilicet Jus asyli competens malefacto-
ribus ad Ecclesiam fugientibus pro certo re-
solvendum est, quòd regulariter omnes non
specialiter in SS. Canonibus excepti hanc im-
munitate gaudeant, ut si ad Ecclesiam vel
cœmiterium confugiant, violenter extrahi,
vel pœnâ corporali sanguinis affligi non pos-
sint, quamvis gravia delicta commiserint,
sed eorum pœna sit in aliam pecuniariam vel
Ecclesiasticam commutanda, utque civili-
ter relatiantur partibus damna, quæ intule-
runt. *c. reum. 9. causâ 17. q. 4. cap. inter
alia. 6. hoc tit.*

Certum tamen etiam est ab hoc privile-
gio exceptos esse publicos latrones, noctur-
nos depopulatores agrorum. *d. c. 6. & qui
spe immunitatis in ipsa Ecclesia, vel cœmite-
rio mutilationes membrorum, vel homici-
dia committunt. c. fin. h. t.*

Unde nequam audienda est quorun-
dam calumnia, quòd per hoc privilegium
Ecclesie fiant speluncæ latronum: quia Ec-
clesia non protegit eos, qui in eadem, & de
immunitate impie præsumentes delinquant,
neque pœnam tollit, sed mitigat; quòd ve-
ro ex humana fragilitate delinquentes in Ec-
clesia refugium & veniam contra vindicem
pœnarum severitatem reperiant, optabile
magis mortalibus, quam abominabile cen-
sendum est.

Quas porro juris communis exceptiones
Gregor. XIV. in Bulla: *Cum alias*. confir-
mavit, & extendit his verbis: *ut laicos ad
Ecclesias locaque sacra & religiosa con-*

fugientibus si fuerint publici latrones,
viarumque grassatores, qui ita in crassa ve-
quentata, vel publicas stratas obsident,
ac viatores ex insidiis aggrediuntur,
aut, depopulatores agrorum, qui ve ho-
miciidia, & mutilationes membrorum
in ipsis Ecclesiis, eorumve cœmiteriis
committere non verentur, aut qui prodi-
torie proximum suum occiderint, aut as-
sassinij vel heresis, aut lese Majestatis
in personam ipsiusmet principis rei, im-
munitas non suffragetur. Et revocat om-
nia privilegia pontificia iudicibus laicis con-
cessa procedendi contra reos ad Ecclesias con-
fugientes extra casus hic exceptos. De his
exceptionibus vide infra q. 6. & seqq. Sed
jam ex his certioribus præmissis

Quæritur I. An quia in sacris canonibus
tantum negotia & judicia secularia in Ecce-
lesiis fieri prohibentur, ideo saltem tales actus,
qui quidem non immediatè deserviunt ad
cultum Divinum, sunt tamen Ecclesiastica
& pii; in Ecclesiis fieri possint? Affirmativa
communior est. Ita enim omnia judicia Ec-
clesiastica etiam contentiosæ jurisdictionis
in Ecclesia permitti, docet Glossa & Pan.
*in d. cap. 5. h. t. arg. a contrario sensu ex
eodem cap. deducto.* Ita electiones prælato-
rum in Ecclesiis instituire. *c. quæstione. 25.
de Appellat.* Synodum sive Concilium in
Ecclesia facere, de reformatione morum in
Clero & populo tractare, de edificiis & fa-
brica ecclesie cum artificibus convenire li-
cebit. Disputationes quoque literariæ, &
promotiones ad gradus juxta antiquissimam
multarum Academicarum consuetudinem in
Ecclesiis permitti possunt: dicitur enim sci-
entia res Sanctissima in l. 1. §. proinde. ff.
de Extraord. cognit. utpote quæ ad obedi-
endum Deo & Principi vita subditorum in-
formatur. *Auth. habita. Cod. Ne filius pro
patre.*

6 *Queritur* II. An sicut processus iudicij secularis in Ecclesia factus est ipso iure nullus, ita etiam contractus profanus ibidem celebratus? Pro affirmativa adduci potest vulgata juris regula, quod ea, quae contra leges sunt, pro infectis haberi debeant. *l. non dubium. s. Cod. de LL.* & non videatur major esse ratio de iudicijs, quam de contractibus. Nihilominus contraria sententia, scilicet contractus in Ecclesia celebratos esse quidem illicitos, sed non invalidos, magis communiter recepta est: quia cum iura tantum iudicia expressè annullent, habet hic locum alia regula, quod poenalia non sint ultra casus expressos extendenda. *c. odia. 1. s. de Reg. juris in 6.* major etiam ratio prohibitionis circa iudicia, quam contractus haec assignari potest, quod iudiciales contentiones & strepitus minus Ecclesiae convenient, quam contractus, qui in silentio expediri possunt. Illa porro regula *ex l. non dubium.* desumpta varias habet limitationes, in nostro proposito unam tantum adferimus, quod nimirum actus contra leges factus habeatur pro infecto, si actus sit à legibus prohibitus ratione sui, ut quia est iniquus, contra bonos mores, &c. *juxta c. fin. de Pactis.* non autem si tantum sit prohibitus ratione loci, nisi lex etiam in istum casum (ut in iudicijs) expressè decreverit nullitatem.

7 *Queritur* III. Cujus juris sit asyllum Ecclesiarum, naturalis ne vel divini, an potius humani & positivi, ac proinde, an contrario statuto, vel consuetudine mutari possit? *Asyllum* Ecclesiarum, quo defenduntur malefactores ab ordinariâ delicti poena, probabilius videtur, non esse juris naturalis nec Divini, sed humani & positivi, nisi in quantum arceat iudicem secularem, ne propria auctoritate actus jurisdictionis in Ecclesia & loco sacro (qui utique iure divino ab ejus jurisdictione exemptus est) exerceat. Licet

enim in iure Divino & naturali praecipuum sit, Deum colendum, & locus laetis morientiam exhibendam, non tamen inde ad immunitatem reis praestandam inferatur, cum è contra etiam crimina coecccenda esse, iure naturali & Divino statutum sit. nec cet in lege Veteris Testamenti circum circum fugij constituta essent, ut *Exodi 21. 20. 35. Josue 20. Deut. 19.* illae tamen circum tantum illis, qui praeter intentionem delictum perpetrarunt, patebant, ne iniquam persecutionem à propinquis occidantur tererentur; alij verò, qui ex odio per hostriam, & per insidias occiderant, circum refugij minimè subsidio fuerant, ut in statu S. Scripturae. *Exod. 21. v. 13. Deut. 19. v. 4. 5. & 6. Josue 20. v. 5.* luculentè patet. Et exinde leges veteris Testamenti, quae morales, & in iure naturae factae non erant, per adventum Christi commutatae sunt. *cap. 1. translato. 3. de Constitut. c. de Purif. post partum.* Ideo illa laetia facta in Novo Testamento non amplius iure Divino obligat, sed tantum iure, ut per Pontifices, & legislatores humano iure in novo Testamento ad majorem factam venerationem constitui rationabiliter poterit, quam venerationis conventum in ipsis Gentilibus ratio dictavit, qui ad flamines & Vestales confugientes à vestibus & vinculis liberabant, ut ex Gallo Plutarcho refert Gottofredus in suo libro *ad l. addictos. 6. C. de Episcop. auctoritat. lit. B.* suadetque humanitatis benignitas, fragilitati humanae saltem aliquod circum poenarum acerbiter remedium sit. Quamvis autem circa hanc immunitatem plures non solum Canones, sed etiam leges civiles, & statuta secularium reperiantur, ut toto tit. *Cod. De his, qui ad loca sacra. Item qui ad statuas conspurcunt. c. de vell. 17. cap. 7.* si tamen inter leges & Co-

por es contrarias re. eriat, tunc etiam in foro seculari magis Canones observare debemus; quia ad Summum Pontificem, & iudices Ecclesiasticos spectat, illa decidere, quæ ad Ecclesias, earumque jura & reverentiam pertinent, ut cum plurimis cit. tradit Covar. *Variar. Resolut. lib. 2. cap. 20. n. 3.* Hinc est, quod licet in d. Nov. 17. c. 7. raptores virginum, adulteri & homicidæ quicumque immunitate preventur, id tamen observatæ Juris Canon, dispositione non procedat, ubi præter specialiter exceptos, omnes reliqui gaudere immunitate dicuntur, quantumcunque gravia delicta perpetrarint. *inter alia. 6. & ibi. Gl. b. t. Clar. lib. 3. tit. 6. n. 9.*

Consuetudinem etiam in hac immunitatis materia observandum esse, monet Covar. *lib. 2. cap. 20. n. 4.* licet eandem immunitatem inobabiliter restringeret, tum quod non sit juris naturalis aut Divini, ut dictum, & consequenter contrariam consuetudinem vel constitutionem admittat; tum etiam, quod hæc immunitas non sit valde favorabilis, sed strictæ interpretationis, ne scelera maneat impunita, & homines tanto audacius delinquant cum magno Republicæ detrimento. Quæ sententiâ tamen alijs displicet, quod in tali consuetudine deficit expressus consensus S. Pontificis, qui potius immunitatem Ecclesiasticam propugnare, quam admisso contrario usu tollere intendit, juxta Concil. Trid. *sess. 25. de Reform. cap. 20.* & Bullam Urbani VIII. *Roman. Pontifex. de Anno 1641.* Sed faciunt pro Covar. ea, quæ in *Lib. 1. in Tit. de Consuetudine. num. 19. & 23.* dicta sunt. Ac saltem in casibus dubiis atque inter DD. controversis aliquid tribuendum esse consuetudini legitime probatæ existimo. *l. si de interpretatione. 37. ff. de Legibus.* licet de cæteris ipse credam, non esse huic consuetu-

dini favendum, si immunitati nimium derogaret: cum enim immunitas canonibus & legibus, & moribus etiam Gentilium ab omni ævo stabilita, in ratione divinæ venerationis & humanæ clementiæ fundata sit, & inde præpè ad dictamen aliquod naturale accedat, consuetudo contraria plerumque rationalis & valida censeri non potest. *cap. fin. de Consuetud.*

Queritur IV. Utrum omnes omninò Ecclesia etiam necdum consecrata, polluta, vel interdicta hoc jus immunitatis habeant, & quid dicendum, si quis in monasterium vel hospitale confugiat? De Ecclesiis, quæ licet consecrata non sint, in iis tamen cum licentiâ Episcopi missæ celebrantur, habetur textus expressus in *cap. Ecclesia. 9. hoc tit.* quod immunitate gaudeant. De alijs Ecclesijs non consecratis, in quibus nullæ adhuc missæ lætæ, textus quidem non habetur, quia tamen loca pia sunt, & ad Divinum cultum destinata, etiam ipsis hoc privilegium à multis adscribitur, quemadmodum etiam monasterijs, hospitalibus, aliisque similibus pijs locis cum autoritate Episcopi erectis, quia regulariter omnia privilegia Ecclesijs data etiam ad talia pia loca extenduntur. *l. omnia. 35. Cod. de Episcopis & Clericis.*

Item Ecclesia vetustate vel incendio aut bello diruta, non amittit hoc immunitatis, sicut nec alia privilegia, dummodo autoritate Superioris Ecclesiastici destructa non sit, & ejus reparatio speretur. De quibus omnibus copiosas DD. allegationes habet Barbosa *Jur. Eccles. univ. lib. 2. c. 3. n. 59. 62. 72.*

Quod verò de Jure certum est, non tantum ipsas Ecclesias, sed etiam atrium in majoribus Ecclesijs ad 40. in minoribus & capellis ad 30. passus circum circa immunitatem habere, *cap. sicut antiquitus. 6.*

causa

causa. 17. q. 4. de consuetudine non obseruari, nec ultra fines cœmiteriorum, aut fores Ecclesiæ immunitatem attendi, testatur Zerola in Praxi Epist. p. 1. V. Immunitas §. 12. ipsum tamen cœmiterium siue coniunctum cum Ecclesiâ, siue separatum, auctoritate tamen Episcopi designatum & sacrum hanc immunitatem habet. cap. cum Ecclesiâ. 5. ubi Gloil. in V. cœmiteris. h. t. Item si quis foribus Ecclesiæ clausis lumen aut murum ejus apprehenderit, censent DD. inde avelli per judicem sæcularem non posse. Barb. d. c. 3. n. 65. Diana Moral. Resol. parte. 3. Tit. de Immunit. Eccles. ref. 73.

¹¹ De oratorijs etiam privatis plerique conveniunt, quod non habeant hanc immunitatem, quamvis ibidem missæ legantur: quia non sunt propriè loca religiosa Deo dedicata, sed pro arbitrio Domini domus possunt ad alios profanos usus applicari. Clarus Lib. 5. §. fin. num. 7. Circa Ecclesias sanguinis aut seminis profusione pollutas vel nominatim per Episcopum interdictas, ne in iis Divina celebrentur, communis est Doctorum sententia cum Holtienfi in Summa hoc. tit. n. 9. Pan. in c. Ecclesiæ. q. b. t. n. 8. vers. tertio quæro. Suar. de Relig. tom. 4. lib. 3. c. 9. Et alius, quod non admittant jus immunitatis, neque idèd minus in respectu & reverentia habendæ sint, cum pollutio, & interdictum non ex culpa Ecclesiæ, sed hominum circa eam delinquentium eveniant. Idque plurimum confirmatur ex eo, quod Clericus etiam ex propria culpa interdictus, aut excommunicatus nihilominus privilegia clericalia retineat.

¹² *Quæritur V. Utrum Reus confugiens ad Sacerdotem portantem Eucharistiam extra Ecclesiam apud eundem aylum reperiat? Affirmativa communis est, si enim de jure civili immunitas conceditur illis, qui ad statuas Principis confugiunt, L. unica. Cod. De*

his, qui ad statuas &c. cur non potius Christo Domino hoc privilegium adhibetur? Deinde ipsi Ecclesiis potissimum propter SS. Eucharistiam & celebratorem vinorum immunitas concessa est, ut magis huic accommodari possit illud, propter unumquodque tale, illud magis valeat. haud dubiè non cum minori irreverentia quis per lictores a Venerabili, quam de Ecclesiâ abstraheretur. Pan. in cap. sine celebrat. missarum. Clarus lib. 5. §. fin. quest. 30. num. 24. Navar. in Manual. fess. cap. 25. num. 15. Id quod locum habet non tantum si Sacerdotem, vel huiusmodi dachini apprehenderit, sed etiam si personis associantibus SS. Sacramentum interfecerit, quia illa cum Sacerdote pariter SS. Eucharistiam unam Ecclesiam constituunt. Diana Moral. Resol. p. 1. tit. 1. Ref. 28. Barb. Jur. Eccl. univ. lib. 2. c. num. 69.

Quæritur VI. Quamvis dicatur publicos latrones, nocturni depopulatores, depredatores, per assassinii crimen: item publicæ torie occidentes, quos tùm jus communitum Bulla Greg. XIV. ab immunitate excoedit? R. ex magis communi interpretum publicos latrones dici, qui interdum depulsi homines aggrediuntur, armati percas vias obfidunt, transeuntes spoliunt, stentibus quoque vulnera & credes inferunt, quibus etiam accentiur pyrate, vel quæcitra incolunt, unde erumpentes vias aut peregrinantibus damna inferunt. Depopulant à nocturni depopulatores, qui quod illi palam, & publice depredantur, verò nocturno solum tempore & latentes aut segetes in agris devastant, aut alios agris, vel per itinera publica profectibus nocent. Pan. in cap. inter alia. d. l. n. 5. Barb. in Collect. ibidem. n. 7. §. 42. Potest autem simplex siue de die, siue de nocte

ENGE

LIB. III.

TIT. XLIX.

paratum non excluditur ab immunitate; latrocinium enim & depopulatio dicuntur affinitatem frequentiam, & quandam violentiam facinoris, aut saltem intentionem & propositum talis facinorosa vite.

Assassinos fuisse quosdam infideles, qui accepta pecuniâ occidebant Christianos, notat Glouâ in cap. 1. de Homicidio. in 6. Cov. Var. Resol. lib. 2. cap. 20. num. 10. ubi docet, crimen assassinii, quod sub gravibus pœnis persequitur d. cap. 1. de Homicidio. in 6. non committi, nisi infidelis à Christiano pœnio conductus alium Christianum occiderit. Fateretur tamen communem opinionem esse in contrarium, cujus auctores ponit n. p. qui censent crimen assassinii committi ab omnibus, qui aut occisorem conducunt, aut qui operas suas ad occidendum faciunt, additque hanc sententiam esse consuetudine receptam; quò facit, quòd tales videantur saltem ob qualitatem proditorij homicidii immunitate privandi. arg. cap. 1. de Homicidio.

Denique occidentes proditorie dicuntur, qui extra rixam veneno, à tergo, vel alias nihil mali metuentem occidunt. Barb. in Collect. ad d. c. inter alia. h. t. n. 26. aliqui tamen ab eodem Barb. citati sentiunt, homicidium proditorium propriè dici, quando nullus rancor vel inimicitia præcessit, sed v. g. alter alterum veneno, vel à tergo, aut ex nocte occidit, ut possit habere pecunias, aurorem vel alias res ejusdem: Et quia Bulla Greg. XIV. tantum homicidij proditorij meminit, id non nisi in hoc posteriori sensu accipiunt, aliisque homicidis etiam per insidias & industriam, ubi inimicitia præcessit, immunitatem concedunt. Vid. Diana Resol. Mor. p. 1. tract. 1. resolut. 1.

Unde per hanc Greg. constitutionem decessa est illa controversia, quæ ex jure veteri de homicidio proditorio, an tollat immuni-

tatem, fuit diu multamque agitata. Urit enim in c. 1. de Homicidio, quod desumptum ex lib. Exodi. 21. ita legatur: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo exelles eum, ut moriatur.* qui hunc textum in eum sensum interpretati sunt, ut si Clericus aliquem per industriam occiderit, is degradari, & curia seculari legitime pontendus tradi debeat, eò quòd hic textus non fuerit positus sub titulo; de Immunitate, in quo nulla fit exceptio de homicidio proditorio. Alij tamen rectius idem c. 1. de quolibet homicidio proditorio ad Ecclesias confugiente acceperunt, quia hic fuit sensus legis Divinæ, ex qua transcriptum est. Quemadmodum Joab qui duos Principes insidiosè occiderat, cum in tabernaculum & ad altare confugisset, ibidem jussu Salomonis occisus est 3. Reg. 2. Videatur Cov. Var. Resol. l. 2. c. 20. n. 7.

Quæritur VII. An qui in Ecclesia delinquit, sed absque spe immunitatis, fortassis ex rixa ibidem casu oborta; vel econtra qui ex ira Ecclesiam delinquit, sed spe immunitatis studio facinus prope Ecclesiam perpetrans, quo citius ad eam confugere possit, gaudeat immunitate, adeoque copulativè requiratur, ut delictum in Ecclesia fiat, & simul spe immunitatis? Hujus quæstionis decisio prorsus incerta, & altiori declaratione indigere videtur, habet enim plures pro utraque parte rationes & auctores.

Qui negativè & alterutrum sufficere tenent, fundantur non tam in verbis quam mente constitutiones. l. scire leges. 17. ff. de l. c. Secundo. 41. de Appell. eò quòd non sit verisimile, quòd Ecclesia illos in suam protectionem receptura sit, qui eandem homicidio polluant, sicut frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem. c. quia frustra. 14. de Usuris. Tex. in cap. fin. h. t. & qui eandem ex proposito receptaculum & quas

quasi speluncam latrocinij faciunt: cum privilegium mereatur amittere, qui eodem abutitur, *cap. privilegium. 63. causa 11. quast. 3.* Licet verò Ecclesie non sit imputandus abusus ad eam confugientium, prout respondit Diana *p. 6. Tom. 1. de Immunit. Eccles. Ref. 10.* videtur tamen hic negari posse suppositum, quòd in similibus circumstantiis Ecclesia aliquod præjudicium sentiat, cum potius non tam accedat, quam decedat ipsius reverentiæ & honori, si privilegio ejusdem abutentes defendat. Et hujus sententiæ est Barbosa *in Collect. ad. d. cap. fin. l. 1. n. 5. & Jur. Eccl. univ. lib. 2. cap. 3. n. 109.* cum citatis ibidem. *§ n. 104.*

Contra alii utrumque conjunctim requirunt, nimirum ut delictum *in Ecclesia & simul spe immunitatis* commissum sit, ideoque non excludi censent, qui nihil cogitans de immunitate aliquem ex subitanea ira & rixa in Ecclesia, vel extra eam licet spe immunitatis occiderit. Quorum principalis ratio est, quòd textus in *d. e. fin.* hæc duo copulat, & in poenalibus non sit extensio facienda. *vulg. c. odia. de R. l. in 6. cum concord.* Videantur iterum copiose citati apud Barb. *d. cap. 3. n. 103. & n. 109.* Addunt aliqui instantiam de eo, qui virtute Jubilæi à reſervatis absolvitur, quamvis ex proposito spe Jubilæi illa perpetrarit. Sed sic nihil dicamus, etiam incertum esse, an cum tali peccatore sit cooperatura intentio Papæ, & præcipue divina gratia ad consequendum effectum Jubilæi hujus, sub cujus præsumptione deliquit) quidquid sit circa forum internum, ubi pœnitentia super temeraria præsumptione potest reconciliare gratiam, an verò idem sit circa immunitatem, ubi magis in foro externo versamur, quod post delictum non semper admittit pœnitentiam, Gloss. *fin. in cap. de his. 6. de Accusat.* sicut & totam hanc controversiam aliorum judicio re-

linquo; malòque in hac sanguinis mentia ab aliis discere, quam docere.

Uterius hic aliqua breviter ex Doctibus adnotanda sunt. I. quidam tenent, quæ de homicidio in Ecclesia committuntur, tantum exempli causâ dici, ut non esse de furtis, adulteris, aliisque delictis generibus, ex quibus loco sacro specialis immunitas inferitur propter generalem rationem, quæ datur *in cap. fin. h. 1.* quòd sic in tali legi auxilium invocat, qui communitatem, ita frustra ab Ecclesia sperare debet defensionem, qui eandem offendit, & privilegio violavit. Alii tamen hic iterum sentiunt, asserentes, quòd, cum Bulla *cap. XIV.* ad certam formam omnes casus immunitatis redegerit, nec aliorum delictorum, quàm homicidiorum & mutilationum, & membrorum in Ecclesia mentionem fecerit, non sit jam nec ex paritate, imò nec ex analogia rationis in hac odiosa & poenali materia alios casus non expressos arguendum. Ita Diana. *Mor. p. 1. tract. 1. res. 1. Item in Tract. de Immunitat. n. 98.* Ille autem, qui in una Ecclesia deliquit, non delinquit tamen ad aliam confugiat, quia qui in una Ecclesia contemnit & offendit, immunitatis censetur. III. Qui unum tantum delictum in Ecclesia, & extra eam plura fecit, absolute extrahi & pro omnibus puniri poterit, quia ex quo semel in Ecclesia deliquit, indignum se reddidit Ecclesie defensione. Dissentit tamen Covar. *ubi supra.* IV. Ecclesia fecisse irreverentiam, & propterea indignum alyo etiam ille ex illa interpretatione censetur, qui vel in Ecclesia existens alium fortis stantem, vel e contra qui fortis stans alium in Ecclesia occidit, quia utroque casu delictum in Ecclesia delictum intelligitur; priori casu quòd delictum in loco factum, si ibidem factum non

semper fuit l. r. Cod. Ubi de Criminibus
 agi oporteat,) posteriori quoad Consum-
 mationem. V. Nec illum gaudere immu-
 nitate docent, qui aliquem existentem intra
 Ecclesiam per vim, aut dolum extraxerit, &
 ibi occiderit, vel mutilaverit, cum enim
 non quis debeat in eo; in quo deliquit, ita
 ut qui alterum immunitate Ecclesie priva-
 vit, eadem quoque carere debeat. De hisce
 poro quinque notatis, de quibus textus
 apertus non habemus, nec etiam unanimum
 per omnia Doctorum consensum, videri po-
 tuit ille cumulus Auth. cit. à Barb. l. E. V.
 tit. 2. cap. 3. n. 110. & segg. alleg. Card.
 Gulius. L. E. concl. 11. à n. 11. Covar. Var.
 Resol. lib. 2. c. 20. n. 25. Henr. Zoëlius. h.
 tit. 21. Covar. Diana. Farin. cc. 11.

Queritur VIII. Utrum qui in duello al-
 terum occiderit, gaudeat immunitate? Ne-
 gativa, quæ non quidem ex verbis, sed men-
 te legis desumitur, probabilior videtur Bar-
 bose d. cap. 3. n. 101. Si enim etiam cada-
 ver occisi in duello Ecclesia non recipit juxta
 Trid. sess. 25. de Reform. cap. 19. quis cre-
 dit, ipsi occidentibus in Ecclesia refugium
 præstari? Sed ut verum fatear, hæc ratio
 non est omnino convincens, quia probaret
 generaliter de quolibet delinquente manife-
 sto, qui, si in peccato illo decederet non da-
 tur poenitentia signis, privaretur sepulturâ
 Ecclesiasticâ, & urgentius de excommunica-
 to, quem tamen gaudere immunitate tradit
 Covar. Var. Resol. 2. cap. 20. n. 11. & Barb.
 d. c. 3. n. 131. Proinde credo contrarium non
 improbabiler defendi posse, & forsan sæ-
 pius practicum fuisse. Præsertim in illâ
 sententia, quod hodie stante Bullâ Gregor.
 XIV. nullus casus sit ab immunitate exce-
 ptus, nisi ibidem nominatim expressus, sic
 ut refert idem Barbos. d. cap. 3. n. 120.
 ceteri, quæ quidem constitutio. Deinde sen-
 tentia Barbosæ de duello proprie dicto & in

jure damnato accipiendâ foret, quando sci-
 licet alter alterum ad certum tempus, locum
 conditum, cum armis mortiferis & ordi-
 nario vitæ periculo invitat, non verò de rixa,
 vel aggressionem subito in domo vel platea fa-
 cta, in qua si alter alterum occiderit, & ad
 Ecclesiam confugerit, ab ea haud dubie im-
 munis servabitur. Dummodo homicidium
 proditorium non fuerit, vel alia qualitas
 immunitatis exclusiva non concurrerit.

Queritur IX. Quinam rei lese Maje-
 statis per Bullam Gregorianam excipiuntur?
 R. verba Bullæ sic explicari à DD. ut procedant
 tantum de crimine in Summum Principem
 superiorem non recognoscentem, qui
 in jure proprie venit appellatione Principis,
 præsertim in materia odiosa, non item in in-
 feriores Principes. Barb. in Collect. ad cap.
 inter alia. h. t. n. 10. & quidem juxta tex-
 tum Bullæ directè in personam Principis
 commisso, secus si indirectè in statum vel
 legatos ejus &c. Farinac. in Tract. de Im-
 munit. c. 13. n. 100.

Queritur X. An qui jam vinculus, & li-
 gatus per cœmiterium, aut Ecclesiam duci-
 tur, possit proclamare ad immunitatem, ut
 ibidem vinculis exsolvi, & liber dimitti de-
 beat? Affirmativam se aliquando vidisse in
 praxi observatam testatur Cassaneus in Con-
 suetudines Burgundia Rubricâ. r. §. 45.
 n. 121. Negativa tamen communior & Juri
 conformior est; quia talis proprie non avel-
 litur violenter ab Ecclesia, neque ullam vio-
 lentiam in Ecclesia patitur, cum nunquam in
 eadem liber, ac sui juris fuerit. Neque enim
 hoc alicubi constitutum reperimus, quod
 Ecclesia de novo in libertatem eripiat, sed
 tantum quod in ea existentem conserveat
 Covar. Var. Resol. lib. 2. cap. 20.
 numero 13. Hostiens. in Summa hoc ti-
 tulo numero 11. prout in simili, qui ad
 Sacerdotem portantem Eucharistiam con-
 fugit.

fugit, ibidem immunitatem reperit, non autem is, ad quem Eucharistia in carcerem defertur. Verum aliter se res habet, si quis e manibus capientium etiam per vim se emerit, aut per rupto carceris elapsus ad Ecclesiam confugerit, talis enim iam se recepit in libertatem, in qua per Ecclesiam defenditur ut observat Covar. d. l. n. 12. & n. 13. & consentit Diana Mor. Resol. p. 1. tract. 3. Resol. 13. Laym. in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 3. num. 9. vers. sexto aliqui. Sed obicitur, talis profugus spoliavit iudicem suam presentiam, ergo debet ipsi restitui juxta regulam juris, quod *spoliatus sit ante omnia restituendus*. Ad hanc regulam praeter alias limitationes, quas in Lib. in titulo de Restitutione spoliati. tradidimus, etiam istam addi posse, quod restitutio spoliati non fiat, quando agitur de periculo vitae vel membrorum. cap. literas. 13. in fin. de Restitut. spoliati.

¶ Queritur XI. An Clerici & Religiosi delinquentes & ad Ecclesiam confugientes per iudices Ecclesiasticos extrahi valeant pro merito puniendi? Pro sententia affirmativa plures rationes adduci possunt, inter quas tres sunt praecipuae. I. Quod cap. 6. hoc tit. non de Clericis, sed Laicis tantum meminit, dando maxime immunitatem contra saeculares potestates, non Ecclesiasticas. II. Quod major sit personalis immunitas Clericis, quae ipsi conceditur ratione suae consecrationis, quam quae conceditur ratione loci, & nihilominus delinquens recte puniatur. III. Denique quod alias Religiosi & Clerici in Monasterijs aut Ecclesiasticis domib⁹ degentes semper impune delinquerent.

In hac difficultate, quae Doctores nostros in diversas opiniones traxit, ut videre est apud Barb. dicto cap. 3. n. 135. censeo distinguendum, inter poenam Clerico vel Religioso delinquenti infligendam. Etenim

si agatur de poena mere Ecclesiastica, potius correctionem sapiat, quam vindictam in foro externo sceleris debitam, quia immunitas Ecclesiastica nihil suffragatur, quia non fuit intentio Summi Pontificis immunitatem Ecclesiarum tollere, immunitatem sicut etiam Laici ad Ecclesiam confugientes poenam Ecclesiasticam non evadunt. Si vero agatur de poena saeculari, & vindictiva, ut si Clericus contumax degradari, & curia saeculari traditur, vel tristem, aut perpetuos carceres condernari deberet, non video quare Clericus obbeat esse deterioris conditionis, quam Laicus, cum tamen Ecclesia multo magis debeat tueri clericos tanquam sibi servandos addictos, & quorum curam specialiter addummodo caetera sint paria, ut scilicet quod Clericus committit ab immunitate exceptum, vel in Ecclesia aut Monasterio vel spe immunitatis commissum non sit.

Ad argumenta contraria. & quae ad 1. Quamvis cap. 6. hoc Tit. Clericis expressam mentionem non faciat, immunitas non excludit, sed generaliter loquitur de quibuscunque delinquentibus. Erii enim aperte de Laicis loqueretur, non tamen ferentur per id excludi Clerici, sed potius factum esset propterea, quod casus in Clericis rarius eveniret, prout leges canonicae accommodari solent ad ea, quae frequentius accidunt, l. nam ad ea. 3. ff. de Li. la. secundo non est bona consequentia: Clericus perdit ex delicto privilegium personale, ergo etiam locale: cum inter ista duo privilegia non sit necessaria connexio, & privilegia perdere debeat, ne in omnibus casibus sit impune delinquere. Tertio statuitur eo, quod Clerici in Ecclesia vel spe immunitatis delinquentes ad Ecclesiam non dedantur. Vid. Barbo. d. l. 3. n. 137. Layman. in Theol. mor. al. lib. 4. tract. 9. cap. 3. num. 11. vers. quia si Clericus.

Quæritur XII. An etiam *Hæretici, Gentiles, ac Judæi* confugientes ad nostras Ecclesias gaudeant immunitate? De *Hæretico*, qui propter ipsam hæresim puniendus est, satis constat ex supra allegata Bulla Greg. XIV. quod immunitate non gaudeat. Sed etsi *Hæreticus* propter alia delicta, quam hæresim ad Ecclesiam confugere adhuc quidam volunt eum ab Ecclesia non defendi, utpote qui per hæresim Ecclesiam universalem offendit. Alij tamen benignius sentiens, hæreticos propter alia delicta non puniendos immunitate, cum Bulla Greg. XIII. de reis in crimine hæresis loquatur. *Artoz. p. 2. lib. 9. quæst. 9.* Quorum sententia saltem in nostra Germania, ubi *Hæreticus* cum Catholicis impunè & liberum commercium est, admittenda videtur, neq; illi propter nimiam suam copiam & potentiam tam odio & violentiâ, quam benignitate & clementiâ ad fidem trahuntur.

De *Judæis & Gentilibus* diversæ sunt DD. opiniones, quorum aliqui simpliciter eis denegant immunitatem, ut *Covar. Variar. Res. lib. 2. c. 20. n. 11.* *Clarus lib. 5. post. s. fin. q. 30. n. 17.* Aliqui addunt limitationem, nisi parati forent, sincero corde fidem amplecti. *Laym. d. tract. 9. c. 3. n. 2.* Aliqui demum simpliciter illis immunitatem adscribunt cum *Sylv. V. Immunitas. 3. sub. n. 2. vers. primum Judæus.* & aliorum sententiam fuisse receptam à *S. Congr. Contravers. Jurisd. præpos. refert Martini Juris Eccles. univ. lib. 2. cap. 3. n. 4.*

Quæritur XIII. Circa modum procedendi cum reo ad Ecclesiam confugiente, & comprimis, an reus postquam ab Ecclesia secesserit vel dimissus fuerit, possit à Judice seculari in vita & membris pro merito suo puniri? *Negat Gloss. in d. c. reum. p. caus. 7. q. 4. in V. vel ad mortem. Panor. in d. c. inter alia. 6. h. t. n. 9.* eo quod reus

hoc ipso, quod intra Ecclesiam se receperit consecutus fuerit impunitatem. Alij contra cum *Henr. Zoël. hoc. tit. n. 38.* existimant, hanc immunitatem præcisè coherere loco, & reum tamdiu esse impunem, quamdiu in Ecclesia perseveraverit.

Utraque sanè opinio patitur suas difficultates; prior trahit post se malos effectus: si enim quilibet homicida, aut malefactor ex hoc solo impunis evaserit, quod vel modicum ad Ecclesiam confugerit, quor erunt impunita delicta, & quam audaces evadent delinquentes? Ex altera necessariò consequetur alterutrum, ut vel sine fructu futurum sit Ecclesiarum privilegium; vel certè ipsis Ecclesijs onerosum, si delinquentem sine periculo vitæ dimittere, vel sine magno incommodo & quidem toto vitæ tempore reservare non possent. Quare verbis Canonum & legum diligentius inspectis.

Dico I. Rectoribus Ecclesiarum incumbere, servare vitam & membra confugæ, quod fiet, si pro ipso studeant apud seculares Magistratus impetrare veniam, & remissionem pœnæ corporalis.

Dico II. Clerici tamdiu debent servare reum, nec eum ad examen vel inquisitionem judicis secularis tradere, quam ipse Judex prius etiam jurato de impunitate ejus promiserit, qui si juramentum violaverit, debet in ipsum excommunicatio fulminari, c. *id constitutum. 30. causa 17. q. 4.*

Dico III. Cum hæc sit enixa voluntas Canonum & legum, ne reus ad Ecclesiam confugiens damnum in vita & membris sustineat, idè Judices seculares non tantùm salvâ justitiâ poterunt, sed etiam tenebuntur pœnam corporalem remittere, ne hoc privilegium immunitatis inutile sit reo, aut Ecclesijs onerosum, si eundem tamdiu servare debeant. Si vero judices defacto recusent, non videtur propterea in eos aliqua censura

LII 3 ferenda,

ferenda, cum jura solum innuant, ut negantibus impunitatem, negetur etiam rei extraditio; Et si inferior Judex recusavit, apud superiorem ejus instandum erit per Rectores Ecclesiarum, utpote quibus absolute injungitur, ut vitam confugientis obtinere studeant. Imò non videtur facile acquiescendum promissioni alicujus inferioris Judicis, qui ex consuetudine vel privilegio & jure regalium jus aggratiandi, sive remittendi poenam ordinariam non haberet, sed protinus superior ejusdem adeundus foret. Quod si Judex defacto aliquem dolo sub promissione impunitatis & multò magis, si per violentiam extraxerit, debet ei servari fides, aut Ecclesie restitui. *Cov. Var. Ref. lib. 1. c. 2. n. 16. in fin. Farin. de Immun. Eccles. n. 301. Barb. in Collect. ad d. c. inter alia. n. 34. Clarus lib. 5. sent. cap. 30. n. 5.*

Dico IV. Si propria sponte Ecclesiam egrediatur, videtur ultrò deserere locale privilegium, ut innunt illa verba *in d. c. id constituimus. Si ipsi reus de Ecclesia discesserit, à Clericis non quaratur.*

Dico V. Si crimen, ob quod reus ad Ecclesiam confugit, sit *mixti fori*, locus erit præventioni inter sæcularem & Ecclesiasticum judicem, prout in *Tit. de foro comp. p. 2. §. 2.* diximus, præsertim hoc casu, ubi alias non poena corporalis, sed Ecclesiastica vel pecuniaria ob privilegium immunitatis est reo iussigenda. Quod si judex sæcularis causam præoccupavit, aut merè civilis sit (ut si debitor obæratu ad Ecclesiam confugerit) & reus non fidat personaliter, etiam habitâ impunitatis promissione coram judice comparere, poterit in Ecclesia remanens agere per procuratorem, & si nec hunc destinavit, procedetur per decreta immisionis in bona ipsius, sicut & alia executio tum ad obtinendam satisfactionem læsorum, tum ad poenam contra bona fiet.

l. præsent. 6. Cod. De his, qui ad Ecclesiam confug. Quod si de facto reus ab Ecclesiastico judice vel a sæculari pecuniariè punitus Ecclesiam egressus fuerit, non poterit ista amplius de eodem crimine accusari puniti, ut per *Gloss. in d. c. reum. & Bonom. in c. 6. hoc tit. n. 9.* ubi non immeritò conqueritur a Judicibus sæcularibus violari.

Dico VI. Non quidem prohiberi judici, si per custodiam militarem intercepti cures in reum, forsitan clam de latere elapsurum; interim non posse impedire alimentis reo subministranda, quia hoc reus per indirectum ab Eccl. extrahitur, vel in ea fame necaretur. *l. præsent. 6. De his qui ad Eccl. confug.* Alimenta vero desumenda sunt imprimis ex bonis illius, qui ad Ecclesiam confugit, vel propriorum ejus; his deficientibus reliqua in concione vel alio modo commonestrantur, ut sciant se teneri ex lege charitativè indigentibus subvenire; si nemo inveniat Ecclesie *c. aurum. caus. 12. q. 2. de re Ecclesiasticis*, qui tenentur vitam & membra confugientis servare, alimentata decumbet.

Dico VII. Si reus sit de illis, qui Ecclesiasticâ immunitate non gaudent, docet eodem *Cov. Var. Ref. lib. 2. c. 2. n. 16.* reum tali casu per Judicem sæcularem propriâ autoritate etiam absq; licentia præabduci posse. Verum incognita esse Constitutio Gregor. XIV. *Cum alias*, ubi statuitur requirendam esse licentiam pifcopi, vel ejus Vicarij, qui personam quam Ecclesiasticam, quæ capture interdepudet, & reum prius ad curiam Ecclesiasticam ejusque carcerem, sub custodia mmen, si opus fuerit, sæculari duci debet, que ibidem per Judicem Ecclesiasticum inquiri, an revera crimen ab immunitate

ceptum commiserit, quo comperto tunc deum seculari iudici plene tradendum esse. Præterea in hac Bulla expressè constitutum est, cognitionem super immunitate ad alium Episcopum, vel ejus officialem, non tantum ad interiores pertinere, & si casus eveniat in loco exempto vel nullius diæcesis, ad viciniorum spectare Episcopum. Quid enim consuetudo vel præscriptio possit circulari Episcopalia, alibi sæpius diximus.

Postremo non est omittendum, varias esse penas esse constitutas adversus eos, qui immunitatem localem violant, injultè apprehendo reos ad Ecclesiam confugiunt. Prima talis pena de jure civili est capitalis, *l. c. l. præsent. 6. Cod. de His, qui ad Ecclesiam confugiunt. Secunda* est pecuniaria, ut scilicet Episcopo nongenti solidi pro multa solvantur. *cap. si quis contumax. causa 17. q. 4. Tertia*, ut violator immunitatis immunitatem non gaudeat. *c. frater. 10. eadem. caus. 17. q. 4. Quarta* publica penitentia Ecclesiastica arbitrio Episcopi taxanda, *dist. c. si quis contumax. c. 1. in demum excommunicatio*, quæ ex constitutione Greg. XIV. ipso facto incurritur, eamque inter reservatas S. Pontifici numerat. *Quaranta in Summa Bullary. c. casus reservati. pag. mibi 203.* & continent illud decretum S. Congreg. quod referri Barb. *de Offic. Episc. p. 3. alleg. 50. n. 216.* laterim tamen *alleg. 51. n. 72.* refert tenere Riccium *in Praxi aurea Res. 333. n. 2.* absolutionem spectare ad Ordinarium.

§. II.

De Immunitate Rerum & Personarum Ecclesiasticarum.

- 25. De immunitate rerum & personarum Ecclesiasticarum, in quo consistat
- 26. Immunitas ista sine jure Divino vel humano?
- 27. An decem bonis parochialibus Clericorum?

- 25. Onera antiqua rebus imposita transeunt etiam ad Clericos
- 26. An requiratur, ut illa onera antiqua sint imposita jure domini particularis, vel etiam potuerint fuisse imposita jure superioritatis?
- 27. Ecclesie & Clerici quando ab causam communis necessitatis possint collecta imponi.
- 28. Clerici an juxta c. 2. b. t. teneantur, ad defendendam Urbem contra hostes?
- 29. Clerici an teneantur ad Vectigalia, vel gabellas?
- 30. Immunitas Ecclesiastica num possit consuetudine immutari?
- 31. Legibus & Statutis Laicorum, item jurisdictione fori secularis an & quando constringantur Clerici remitti?

HÆc immunitatis species, ut breviter dicam, in eo consistit, quod personæ Ecclesiasticæ, & res illarum ab omni secularium dominorum jurisdictione, exactione & oneris impositione liberæ sint, ac immunes, sive deinde illa onera sint *merè realia*, nimirum pecuniaria, & rebus Ecclesiasticorum imponenda; sive *merè personalia*, per ipsas personas Ecclesiasticas expedienda; sive denique *mixta*, quæ partim personas, partim res earum concernunt. *l. 2. cum sua authent. Cod. de Episcopis & Clericis. c. 4. & 7. hoc. t. c. 1. & 3. eod. in 6.* (quod quidem c. 3. quatenus excommunicat Laicos etiam sponte à Clericis oblata recipientes est revocatum *in Clem. un. eod. tit. junct. glossa.*) Atque hanc immunitatem acerrimè tuetur Summus Pontifex, dum singulis annis in die Cœnæ Domini violatores ejusdem excommunicat, & absolutionem sibi reservat, ut in Bulla *Cœnæ. §. 18.* habetur. Quod *cœnæ ferculum* multis proh dolor! non sapit, caveant, ne sint *de invitatis excusantibus.*

Quæritur autem. I. An Jure Divino vel humano tantum personæ & res Ecclesiasticæ à jurisdictione & exactionibus secularium dominorum exemptæ sint? Quamvis in *c. nimis. 30. de jurejurando. Concil. Trid.*

Trid. *sess. 25. de Reform. c. 20. in cap. quamquam. 4. de Censibus in 6.* aperte dicatur, immunitatem Ecclesiasticam *juris Divini* esse, non tamen desunt DD. etiam Catholici, imò Theologi, quos refert Paulus Layman, *in Theol. mor. lib. 4. Tract. 9. cap. 8.* asserentes, immunitatem Ecclesiasticam immediate profectam esse ex Christianorum & Imperatorum & Regum privilegijs, cum consensu totius Christiani populi concessis, quæ exemptionum privilegia à SS. Pontificibus, aliisque Ecclesia Prælatibus tantum acceptata, sed etiam proprijs Sanctionibus confirmata & defensa fuerunt. Rationem assignant, quod hæc immunitas nullibi in novo Testamento à Christo Domino statuta legatur; quin potius ipse Christus, *Matt. 17.* pro se & Petro tributum Imperatori solverit; & Apostolus Paulus *Act. 25. cap.* ad iudicium Cæsaris appellavit; & *ad Rom. 13.* velit, *omnem animam sublimioribus potestatibus subditam esse*, & loquitur ibi de principibus & potestatibus secularibus, quibus tributa præstanda sunt; & videtur consentire D. Petrus *in Epist. 1. cap. 2. vers. 13.* ubi scribit: *Subiecti estote omni humane creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellentem, &c.* Textum vero in alligatis Canonibus accipiunt, quod immunitas Ecclesiastica tantum *originaliter* sit *juris divini*, id est, quatenus antiqua lex, quæ jam expiravit, de Levitis, & eorum rebus disposuit, ad eum modum, quo, inquit, decimas *Juris Divini decimus*, & interpretamur *text. in c. Parochianos. 14. de Decimis.* Addunt tamen hujus sententiæ auctores, quod Principes hanc exemptionem revocare amplius non possint, tanquam à non subditis, & fundamento jurisdictionis sublato, sicut ex ijs notavit Laym. *d. c. 8. in princ. vers. addunt tamen.*

Verum hæc tanti non sunt, ut à genuino

Sacrorum Canonum sensu recedamus, sed tortas interpretationes confugiatis: non enim rectè diceretur hodie *juris Divini*, quod olim tantum in Veteri Testamento *Juris Divini* fuit, si per adventum Christi expiravit, & amplius *Juris Divini* non dicitur, urget instantia de decimis, quæ etiam hodie *Juris Divini decimus*, in quantum scilicet ad sustentationem Parochiarum & necessariorum sunt, prout late probat Azor, *lib. 1. lib. 7. c. 23.* Igitur quod in novo Testamento *Num. c. 3. & 18. Exod. c. 12. junct. c. 1. vers. 47.* circa Levitis statutum fuit, id non præcisè *judicium ceremoniale*, sed simul *morale* legis naturalis diclamine & aequitate sustentationem habuit, ut Ministri Dei, in decimis ejus specialiter vocati & consecrati, præna & sæculari mundana jurisdictione emerentur, prout in simili præcepto *de observando Sabbatho* dicitur partim ceremoniale, partim morale fuisse, in quo scilicet naturalis ratio exigebat, quosdam in honore sui Creatoris specialiter designatos.

Deinde si Episcopi alique Prælati per Spiritum Sanctum constituti sunt Rectorum Ecclesiarum *Act. 20. vers. 28.* & consequenter legitimi Superiores & Jurisdictionem, & rerum ac personarum ad ea pertinentium veluti perpetuis Ecclesiæ Catholicæ usus demonstrat, non potest ea unum idemque obiectum, alia & altero genere diverſi ordinis potestas mundana & secularis rationabiliter, ac sine maxima confusione concurrere. Quis item non per summam inconvenientiam, ut Prælatos quos Christus & Spiritus S. Prælatos Ecclesiasticos & Sacerdotes constituit, ab alijs *judicentur.*

Coeterum quod attinet ad I. Argumentum contrarium, hoc non reperitur scriptum, ergo nunquam fuit à Deo statutum, &c. Id semper Ecclesia tanquam

hereticum rejecit: sufficit enim ad Jus Divinum fundandum Ecclesie consensus asserens aliquid juris Divini esse, sive id habeat ex revelatione, sive ex traditione juxta illud Pauli 2. ad Thessal. 1. tenete traditiones quas didicistis, sive per sermones; sive epistolam nostram &c. Locus porro Evangelij Matth. 17. in fine, ex quo aliter argumentum delimitur, potius pro nobis facit, quia ibi Christus se & Petrum, & ita omnes Ecclesiasticos exemplo Levitarum veteris testamenti liberos, & à tributis immunes pronuntiat. Ergo liberi sunt & non sub iugo vers. psal. Ego dixi Dij estis & non excedis omnes. Quem & alios similes ceptus de Sacerdotibus SS. PP. accipiunt, i. Sacerdotibus. 41. caus. 11. q. 1. sed tantum ad evitandum scandalum jubet pro ea vice tributum exsolvi, ut autem non scandalizemus eos, inquit, da pro me, & te &c.

Quod denique Paulus contra Judæos ad Cæsarem tanquam ordinarium eorum & supremum Judicem appellavit, nihil contra nos intertur, cum etiam hodie Clerici possint adversus suos malefactores Laicos contra iudice seculari actionem instituire. cap. cum sit generale. 8. de Foro compet. Neque etiam id, quod ex Epist. Pauli ad Rom. 13. & Petri 1. c. 2. adductum est, convincit, quia verissimum est, omnem animam debere esse subditam sublimioribus potestati, sed in incompetenti genere jurisdictionis, Spirituales Spiritibus, Laici Laicis. Quod autem ibidem Apostoli Regum & Ducum secularium meminerint, ratio fuit, quod exhortationem suam populum ad populum dixerint, utique ad evitandam Judæorum calumniam, qui eos traducebant, quasi prædicatione Evangelicæ libertatis populum ab obedientia Principum & Magistratum averterent, & seducerent.

ENGL IN DECRET. LIBER III.

Si quid demum in primitiva Ecclesia, præsertim ubi propter ingentes persecutiones emergere non potuit Ecclesiastica auctoritas sibi Principes seculares in Ecclesia potestatis arrogarint, totum id non tam viâ Juris, quam facti, & per usurpationem practicum est. Vid. Marti. de Jurisdiet. p. 2. c. 6. Laym. d. cap. 8. Barb. Jur. Eccles. un. lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 5. & §. 5. n. 3.

Quæritur II. Utrum etiam bona patrimonialia Clericorum gaudeant immunitate? Affirmant DD. quia magis dignum trahit ad se minus dignum. c. quod in dubijs. 3. de Consecratione Ecclesie. Et quæ Religiosis adherent, Religiosa censentur, l. qua Religiosis. 43. ff. de Rei vindicatione, idque satis probatur ex cap. quamquam. 4. de Censibus. in 6. ubi dicitur, personas Ecclesiasticas, & res earum Jure Divino exemptas esse. Similiter in c. si Clericus. 5. de Foro compet. Res Clericorum & Res Ecclesie quantum ad jurisdictionem secularium evitandam parificantur, & notant Glossa & DD. communiter in cap. fin. de Vita & honestate Clericorum. Neque enim agi posset super bonis Clericorum patrimonialibus in iudicio seculari, quin eo ipso quoque persona Clerici traheretur ad iudicium & sententiam Judicis Laici tanquam ejus jurisdictioni subiectus pati deberet. Item cum tributa imponantur in signum & ratione subjectionis, & non nisi subditis; Clerici autem subditi secularium non sunt, merito etiam in quibuscunque suis bonis tributa recusant. Videtur quidem opponi posse, quod tributa aliquando imponantur præcise rebus, etiam cum persona subdita non est, veluti dum verbi gratia Bavarus in territorio Salsburgensi bona immobilia habet, licet ea nunquam incolat. Sed 2. talem respectu bonorum, quæ saltem per procuratorem, administratorem, conductorem &c.

Mmm mmm ia

in alieno territorio possidet, cenferi ibidem subditum, sicut etiam Clericus alienigena dicitur subditus illius Episcopi, in cuius Diocesi beneficium obtinet. *c. cum nullus. 4. de Temp. ord. in 6.* Magistratus autem Laici subditus Clericus esse non potest.

Illud tamen non est pratermittendum, quod bona Clericorum tantum in consequentiam participant exemptionem Ecclesiarum & Ecclesiasticorum. Sunt vero quaedam privilegia bonis Ecclesiarum principaliter concessa, quae juxta communem sententiam ad bona privatorum Clericorum patrimonialia non extenduntur, ut restitutio in integrum, praescriptio 40. annorum &c. Laym in *Theol. mor. l. 4. tract. 9. c. 6. n. 10.* Praeterea quae diximus, de bonis *allodialibus* accipienda sunt: nam bona *feudalia* non transeunt pleno jure ad Clericum, sed Dominus, qui ea concedit, certas sibi condiciones, & jura reservat. Unde etiam Clerici in istis bonis iudicium Domini secularis declinare non possunt, *cap. ex transmissa. 6. de Foro compet.*

25 *Quaeritur* III. An ergo Magistratus seculares nihil omnino possit exigere ab Ecclesiasticis, cum tamen passim videamus contrarium praticari, ut Monasteria, aliaque personae Ecclesiasticae amplissimas exactiones dare teneantur? *24.* Si ex bonis antequam ad Ecclesias vel personas Ecclesiasticas pervenirent, certa & determinata quaedam onera fuerint pendi solita, ea ex communi DD. sententia etiam in posterum ab Ecclesiis ratione istorum honorum persolvi debent, quia res transit cum suo onere. Notanter autem loquor *de certis & determinatis oneribus* jam antea bonis, antequam ad Ecclesias devenirent, certo & stabili modo impositis: nam extraordinaria contributiones, praesertim vero *capitationes*, quae potius personis, quam bonis imponuntur,

à secularibus pro suo arbitrio, & non concurrentibus illis, de quibus inferius in quodam 4. dicemus, circa lesionem immunitatis Ecclesiasticae exigi non poterunt, quod nonnunquam in contrarium praticatur, quam praxim Sacri Canones reprobandi, Pontifices quot annis sub anathemate damnant. Barb. *Juris Eccl. univ. lib. 1. c. 1. §. 5. n. 8. & in Collect. ad c. non maneat. lib. 11. n. 6. cum cc. ibidem.*

Volunt quoque nonnulli DD. ut illa onera antiqua sint imposita rebus jure domini particularis (puta quia illud donum prius erat proprium & camerale Principis) patrimoniali, feudali, vel emphiteutico &c. prout etiam in donatione facta Ecclesiae adstantur honeste condiciones, censuum reservationes &c. *c. cum dilecti. 6. X. de Donat. c. praeterea. 23. de Jure patron. c. 1. n. 10. 4. de Condit. appof. secus vero ajunt, si illa onera proveniunt solum ex vi iurisdictionis territorialis, sive lege territoriali, tunc enim mutata persona, mutatur etiam conditio rei. Pro qua sententia inter alios citatur Abb. *Consil. 26. vol. 1. hinc decisio Rotae apud Barb. Jur. Eccl. univ. lib. 1. c. 30. §. 5. n. 8.**

Verum quo attinet ad allegatum Abbatis consilium, prout mihi ad manus est, non loquitur de tributis antiquis ordinata lege de ipsis bonis Principi terrae pendi solitis, sed de novo aliquo statuto quocumque Officialium terra S. Geminiani, qui statuerunt, ut omnia loca, etiam pia, quibus quid titulo lucrativo relinquuntur, teneantur partem conferre ad utilitatem Sacrae S. Geminiani; & concludit, tale statutum non valere, non quidem (ut circa finem consilii expresse dicit) quod Laici rebus suis aliquod onus imponere nequeant ad Ecclesias transferendum, sed quod hoc statutum fuerit decretum etiam de ipsis Ecclesiis & pijs causis receptum.

ceptum contra c. Ecclesia. 10. de Constitut.
 Et onera per hoc statutum impostum non
 sunt certa & determinata rebus ab antiquo
 inherencia, sed effectus talis statuti & oneris
 tunc primùm inciperet, ubi rei legata
 rationate dominium in piam causam tran-
 sivit, ut tunc teneantur piam causam vel earum
 Rectores solvere; quod statuendo efficere,
 utque extra potestatem statuentium Laico-
 rum fuit. Pariter decisio Rota apud Barb.
 d. n. f. relata, non tam de antiquis oneri-
 bus rebus, antequam Ecclesiasticæ fierent,
 certo & stabili modo impostis, quam de
 novis gabellis, collectis, & impositionibus
 sequitur, quibuscum conditionibus Cleri-
 ca citra incursum pœnarum imponi vale-
 ant. Alia autem videtur esse ratio de tribu-
 tis, quæ Principes de omnibus possessioni-
 bus sui territorii jure quasi gentium pro sua
 sustentatione & in compensationem cura-
 rum & defensionis, ac iustitiæ administrati-
 onis prædium & bonis sui territorii ab anti-
 quo imposuerunt, & exigunt, dummodo ea
 moderata sint, ab antiquo certa & invariata,
 & Princeps soleat etiam Ecclesiasticorum
 bonorum fidelem curam habere. *text. not.*
in c. tributum. 22. causâ. 23. q. 8. Unde
 Abb. Panorm. *in c. non minus. 4. hoc tit.*
lib. 10. ad fin. ita scribit: *Si possessio seu*
fundus perveniens ad Ecclesiam habeat
tertium onus annexum, ad illud tenetur,
siue habuerit illud onus ex privata dis-
positione, arg. c. cum dilecti. de Donat. &
quanto. de Censibus. siue ex dispositione
publica, puta a Principis, antequam per-
veniret ad Ecclesiam. Exemplum in tri-
buto: nam qualibet possessio est ab anti-
quo onerata a onere solvendi tributum im-
peratori, ut in l. Imperatores. ff. de Pu-
licanis. l. placet. C. de SS. Eccl. c. 1. in fin.
de Censibus. idco dico, quod Ecclesia tene-
atur ad tributum ratione possessionis seu
possionum, quas postmodum acquisivit.

quod clarè innuit. d. c. 1. & ibi plene di-
 citur. Fateor, quod Italia, quæ est Princeps
 Provinciarum, non obligatur hodie ad
 hæc tributa, ut not. in l. r. ff. de Censio.
 Idem dico in aliis oneribus, & que ratio-
 ne naturali incumbunt ipsis rebus, ut
 reficere iter ante domum, l. r. ff. de Via
 publ. not. Barb. in l. ad instructionem. C.
 de SS. Eccl. Item in purgatione putei ne-
 cessarii toti vicinia, in quâ est Ecclesia,
 ad quod not. Spec. in tit. de Censib. §. nunc
 dicendum. vers. item pone, quod vicinia.
 Ad alia autem onera, quæ imponuntur
 rebus secundum necessitatem acciden-
 tem, puto Ecclesiam non tenere, quia non
 possunt res ad alia onerari, imo ex quo
 pervenerunt ad Ecclesiam, excimuntur
 ab omni exactione. Hæc Abb. Panorm.

Paulus Layman. *in Theol. mor. lib. 4.*
tract. 9. c. 6. n. 4. & 6. videbitur forsitan ma-
 gis supradictam sententiam confirmare, sed
 quia n. 3. inter onera realia etiam pensiones
 & tributa numerat, acc. n. 4. & 6. pro sua
 sententiâ allegat Abb. *in c. fin. de Vita &*
honest. Cler. n. 12. Gloss. in cap. generaliter.
40. v. collationibus. causâ. 16. q. 1. & auth.
item nulla. C. de Episc. & Cler. in quibus
 omnibus locis non excluduntur tributa ordi-
 naria & perpetua antiqua (imò c. Gloss.
 nominatim ait, tributa ab Ecclesiâ præstan-
 da) sed tantum superindicta pro arbitrio
 Principis vel alterius Magistratus, & muta-
 bilia, ac que potius personis tanquam sub-
 ditis intuitu possessionum, quam præcisè
 rebus sine habitudine ad personam qualitatem
 imponuntur; hinc opinor, ejus dicta etiam
 in talem sensum accipienda esse, salvo me-
 lius intelligentium judicio fateor tamen, et-
 iam priorem sententiam suis non destitu-
 tam esse rationibus.

Quæritur IV. An saltem Ecclesia & 27
 Clerici contribuere teneantur, si publica
 Mmm mm z. necess.

necessitas, vel utilitas non tantum statum Laicorum, sed etiam Clericorum concernit, ut cum terra vel civitas ab hostibus defendenda est, tempore pestis sumptus & provisiones faciendae &c. Ad hanc questionem extant decisiones in *c. non minus. 4. & c. adversus. 7. X. h. t.* ubi quidem etiam Ecclesiastici ad contributionem vocantur juxta naturale illud principium, qui sentit commodum, sentiat & onus, si tamen 4. concurrant. I. Ut necessitas vel utilitas sit publica, quae aequè principaliter ac directè (secus si indirectè ac in quendam consequentiam) statum Ecclesiasticum ac saecularem concernat. II. Ut Laicorum non sufficientes facultates. III. Ut talis contributio vel collecta non imponatur Ecclesiasticis auctoritate Magistratus saecularis, sed Ecclesiastici cum consensu Cleri. Et IV. ut nisi periculum in morà fuerit, desuper Summus Pontifex consulatur, cujus interest, communibus utilitatibus providere. Vid. Pan. in *dd. c. & Barbosa in Collect. ibidem. & in r. 2. h. t. & Jur. Eccles. univ. lib. 1. cap. 10. §. 5. & Decisio Rotae ibidem n. 8. inserta. Laym. d. c. 6. à n. 7.*

28 *Quaeritur V.* Quomodo accipiendum sit, quod in *c. 2. h. t. r.* dicitur; neminem per Ecclesiae nomen à murorum vigilijs excusari? Diversae DD. interpretationes ita conciliari posse videntur, ut in magno periculo ex hostili obsidione imminente etiam Clerici, vel per sumptus, aut servos, vel famulos suos vigilijs murorum procurare debeant. Imò hæc Clericatus officium reddat aliquem inhabilem ad pugnandum. *c. ex multa. 9. §. X. de Voto. & miles Christi destinatus esse miles saeculi, c. un. de Vasallo militis; qui arma belli depos. 2. Feud. ac pia opera dicantur esse arma Clericorum. c. non pila. 3. c. reprehensibile. 10. & passim. causa. 23. q. 8. in maximâ tamen necessitate, & Laicis non sufficientibus, etiam ipsos*

Clericos ad vigilijs & defensionem civitatis teneri (utpote per quam defensionem procuratur ipsa Ecclesia, & protegentur persone miserabiles & innocentes) docet Panz. in *cod. c. 2. n. 6. & 7.* & putat pro sua sententia esse tex. fing. in *c. petito. 24. X. de Hæred. sed Gloss. ibidem in v. remordetur consentit.*

Quaeritur VI. An Clerici teneantur ad vectigalia & telonia, quae Pontificos pontificia, & guidagia appellant. Gloss. in *c. super quibusdam. 26. de V. S.* Hoc de re stat quoque decisio in *c. quamquam. de Censibus in 6.* ubi sub censuris prohibentur res suas transferunt, exigere. Et notatur *ibidem in Collect. num. 6.* cum pluribus quod Clerici transferens fructus suos sicut ad vendendum non dicatur negotiari propriè verò negotiari dicitur, qui ex militum more mercatorum emit, ut carum vendat, sicut ex D. Thomâ. *2. 2. q. 77. n. 2.* notavit Layman. in *Theolog. mor. 1. 1. tract. 4. cap. 17. §. 7. n. 1.* Idem tenet *ibidem Immunitas. 1. num. 22.* ubi etiam dicitur quod Clerici non teneantur ad gabellas, quae à Magistratibus saecularibus ponuntur super vino, carne, aut alijs victualibus.

Quaeritur VII. Utrum consuetudine cuius Provinciae possit tolli hæc immunitas Clericorum, quatenus à Principibus saecularibus liberè collectari valeant? In Consuetudinem contra Jus Divinum nihil operari posse, adeoque nec contra istam consuetudinem, quae per prius dicta Juris Divini est. Barb. d. c. 39. §. 5. n. 59. *vers. septimo. pro. Sperell. decis. fori Eccles. decis. 7. de totum. & præcipue n. 69.* Dicitur in *libello carne. cas. 18. q. 20. n. 5.* Et si Jure Consuetudine ad introducendam consuetudinem tamen saltem consensus Pontificis requiratur. *in Lib. I. in tit. de Consuetudine. tractatus*

quis credat, in hac materia ullo modo contumere Pontificem, qui non tantum in d. quamquam. de Censibus. in 6. omnem huiusmodi consuetudinem tanquam corruptam damnavit; sed insuper in Bulla Cœne, singulis annis contra violatores immunitatis censuras pronuntiat.

Plura de hac materia videri poterunt apud Authores per decursum citatos. Et de obligatione legum, & quando statuta Laicorum obligent personas Ecclesiasticas, tradunt DD. in Lib. I. Decretalium in Titulo de Constitucionibus. & nos diximus ibidem in 4. 3. n. 35. Item de iurisdictione fori secularis, quatenus coram eo Clerici contumari non possint, dictum est in Lib. II. in Tit. de Foro competente.

TITULUS L.
Ne Clerici vel Monachi
secularibus negotiis se immisceant.

SUMMARIA.

- 1. Negotia secularia generaliter vitare debent Clerici.
  - 2. Sanguis effusio sive per iudicium sive per chirurgiam prohibetur Clericis.
  - 3. Clerici possunt esse Tuores & Procuratores personarum miserabilium.
  - 4. Officia secularia non videntur prohibita Clericis, qui propter territoria & bona, que sub Principibus secularibus possident, iure seculari aliquo respectu censentur.
  - 5. Notariatus seu Notarii officium qualiter prohibetur Clericis.
  - 6. Ad studia secularia, scilicet Legum, Medicina, an & qualiter Clerici possint admitti?
- N**emo (ut inquit Apostolus. 2. ad Timoth. 2. 4. militans Deo implicet se negotiis secularibus. De quo proponitur presens titulus. Atque in c. 1. hoc tit. inter negotia secularia ponuntur pleraque, que supra Tit. I. Clericis evitanda di-

ximus. Et præterea in c. 6. prohibetur, ne causa lucri negotientur; quod DD. intelligunt de negotiatione continuâ ad instar Mercatorum. Barb. in Collect. ad d. c. 6. Item in c. penult. eod. tit. vetatur, ne Clerici dicent, aut proferant sententiam Sanguinis, nec vindictam Sanguinis exerceant, nec, ubi exercetur, intersint, nec literas dicent, vel ulli scribant pro vindictâ sanguinis, aut viris seu Executoribus sanguinis præponantur. Neque etiam artem Chyrurgie, quæ aduisionem, vel incisionem inducit, exerceant. Quando verò ex similibus contrahatur irregularitas in Lib. V. tit. de Homicidio. commodius tractabitur. Et an Clericis interdicta sit Chyrurgia, vel medicina absq; aduisione vel incisione, vid. Sanch. in Præcept. Decal. tom. 2. lib. 6. c. 14. n. 17.

Quod autem in c. 2. & 5. h. t. prohibetur, ne Clerici sint Ministri, Procuratores, Vice-Comites, Præpositi aut locum tenentes Sæcularium, patitur limitationem circa personas sæculares miserabiles ut pauperes, pupillos, viduas & similes, quatum personarum tutelam & defensionem Clerici non tantum licet, sed & laudabiliter suscipiunt. d. c. 1. h. t. c. fin. dist. 86. Deinde hæc prohibitio suo modo limitanda est circa Prælatos Ecclesiasticos, qui sub Imperatore, vel alio Principe terras & bona temporalia possident, ratione quorum non secus ac alij Domini sæculares ad Comitata & Consilia vocantur, & ibidem diversa officia suscipiunt: cum enim talia officia maximè cedant in utilitatem Ecclesiarum, in quarum præjudicium aliàs per Dominos sæculares nonnunquam multa inducerentur, ideò non est verisimile, quòd SS. Canones prohibere voluerint, sed potissimum illa, quæ causâ privatæ avaritiæ cum neglectu divini servitij ab Ecclesiasticis suscipiuntur, ut ex d. c. fin. dist. 86. colligitur.